

Puit- arhitektuur ja disain

Nr 1/2012

FOTO: Erik Konze

Mets toidab!

FOTO: Emma Konze

Toimetaja: Erik Konze

Väljaandja:

Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit

Keeletoimetajad:

Regina Hanson ja Epp Rimmel

Kujundus:

Marju Pottisep, OÜ Artacco ja OÜ Savaa

Kaane fotod: Erik Konze

Ajakirja kaanel vaatab teid seekord üks uudishimulik kakk ning esiplaanil on pildid arhitektuuri-konkursi „Aasta Puitehitis 2011“ võidutööst, mille autorid on Peeter Loo ja Jan Skolimowski. Lind ja ehitis jagavad koos esikaant - puid ja metsa vajavad mõlemad. Sedasi mõeldes võib öelda: “Mets toidab”. Nii see ongi - toites ja peavarju andes suurele arvule loomadele, lindudele ja putukatele – kuid lisaks neile toidab ja annab mets peavarju ka meile – inimestele.

Õnneks on eestlastel metsanduse vallas väga pikaajalised kogemused ja teadmised, kooslus metsaga töötab hästi ning tase, mille on saavutanud selles valdkonnas töötavad Eesti ettevõtted, on väga kõrge - ka maailma mõõdupuuga hinnates. Metsasektor annab tööd üle kolmekümnele tuhandele inimesele ja on tervikuna ainus valdkond, mille väliskaubanduse bilanss on positiivne.

Kunagi levis selline mõte, et Eestil on vaja leida oma Nokia. Läks vaid veidi aega mööda, kui neli tarka ja avatud peadega noort löid Skype'i. Tänu neile muutus sellest hetkest side- ja andmeteenuste kontseptsioon kogu maailmas.

Lootmaks metsanduse vallas samasugust murrangut, on vaja senisest veelgi paremini metsa majandada, et sellele väärtust lisada ning leiutada uusi puidupõhiseid tehnoloogiaid. Selleks, et olla ehitustehniliselt konkurentsivõimelised, on meil tarvis õhutada noori kasutama puitu just julgete ja innovaatiliste lahenduste elluviimisel.

Võin päris julgelt väita, et eestlastel ei ole suurt tõenäosust jõuda betoonist ja rauast pilvelõhkujate rajajate esiridadesse, kuid mis puudutab puidumaailma, siis siin on lood hoopis teised. Meil on olemas kõik eeldused, et teha suuri asju rahvusvahelises mastaabis – arvestades seda võrratut ressurssi, mida metsad meile annavad.

Kui leian end juhtumisi kirjeldamas tööd, mida teen, siis üks meeldivamaid tõdemusi on, et mul on õnn töötada sektoris, kus ei pea vassima ega midagi varjama. Metsanduses ei tule kasum ja tulu kellegi teise arvelt, peamiseks energiaallikaks on päike ning terve pikk rida ametlikke organisatsioone töötavad eetilisel meie loodussõbraliku elukeskkonna hoidmise ja rahva heaolu nimel. Nende hulka kuuluvad Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit, Eesti Metsaselts, Eesti Erametsaliit, Eesti Metsaüliõpilaste Selts, Keskkonnaamet, Erametsakeskus – sadu ettevõtteid tuhandeid erametsaomanikke ja muidugi ka RMK.

Kas meie tulevik on helge või üksjagu tumedam, on konkreetselt seotud sellega, kui hästi me oma metsavara majandame, kui oskuslikult ja efektiivselt sellele väärtust lisame ja kui hästi oskame seda väärtust siduda ehitussektori ning tellijaga. Metsa- ja puidusektor vajab väga ka riigi tuge, et üheskoos mõistlikke otsuseid tehes tagada valdkonna jätkuv areng. Kultuuripärandit rikastavaid ehitisi projekteeritakse ja ehitakse puidust just nendes riikides, kus hinnatakse metsa tähtsust ja sealt võetud puidu olulisust. Astume nende hulka ja loome puiduga homset elukeskkonda!

Ja peame meeles, peale uuendusraiet algab kõik otsast peale. Puude metsast väljaviimisega ei lõpe midagi otsa - ainult siis, kui teeme aeg-ajalt ruumi ka puujõmpsikatele, kestab mets edasi!

Head lugemist ja loomist teile!

Erik Konze
toimetaja

NB!

Meie metsad ei ole ohus – küll aga oleme seda meie. Kui Eesti rahvas oleks viimase kümne aastaga kasvanud sama tempoga nagu mets (10 aastaga 10%), siis meid oleks täna juba 1 507 000 inimest!

Sombune detsember

Sombune detsembrikuu algus. Buss jõuab „objekti“ ukse ette ja uduvihma kätte pudeneb meie väike seltskond. Peaukse ees seistes ei tundu „objekt“ eriti märkimisväärne. Silma jäävad ehk keskeuroopa moodsama joone järgi sätitud ülimaldast soklist kuni katusekarniisi servani ulatuv ühe jaotusega klaasfassaad ja selle ette ehitatud välimine ruloosüsteem, mis asub fassaadist rõhutatult eemal.

Kuna päikest pole, on puidust ri-
birulood kokku rullitud ja rulood
katavad kogu fassaadi – tõenäoliselt
on suvel avanev pilt sootuks teistsu-
gune. Astume uksest sisse ja hetkega
on selge, et tegemist on ühega nendest
mitte just liiga paljudest suurematest
ühiskondlikest hoonetest, kus kogu
maja on hetkega tajutav ja arusaadav.
Oleme hoone selgrooks oleva tohutu
pika (140m) sirge koridori ühes otsas.

Kohe on ka aru saada, et maja, mis
meie sisenemise poolt oli ühekorruse-
line, istub mäenõlval ja on tegelikult
hoopiski kahekordne. Visuaalset efekti
võimendab seegi, et koridori põrand
jälgeb kogu oma pikkuses maapinna
reljeefi – ehk siis meie sisenemise otsas
alla kolme meetri kõrgune ruum on
teises otsas julgelt üle kuue meetri kõr-
ge. Selgub, et koridor on veel omakor-
da pikisuunas pooleks jaotatud ning
teise poole põrand on horisontaalne ja
jälgeb õppekorpuste põrandate pinda.
Kaht koridori jääb eraldama läbipaistev
puidust ribisein, mille sisse on
peidetud ka koridori valgustid.

Seega on maja oma plaanilahendusel
vägagi sarnane TTÜ peahoonega, kus
kesksest koridorst hargnevad õppe-
korpused ja auditooriumid.

Sees on vaadata rohkem. Saab kohe
selgeks, et tegemist on puitmajaga. Kas
puit loob ühesuguselt sooja ja hubase

enesetunde kõigis inimestes? Sombu-
ne ilm õues ununeb sekundiga.

Olen alati imetlenud Baieri piirkonna
puitmajade interjööride julget „puidu-
totaalsust“. Reeglina kasutatakse ilma
pikema jututa nii põrandates, seintes
kui ka lagedes ühesuguse ristlõikega,
sama puiduliigiga ja puidu loomulik-
ku tooni mittemuutva kattega puit-
materjali, olgu need siis lauad, prussid,
vineer või liimpuitkilp.

Siin on ainult põrand lakitud be-
toonist. Lähemal vaatlusel selgub,
et vahelagi on samuti betoonist, aga
toetub-tõtab siiski koos puiduga,
ehk siis on lahendatud puit-betoon
komposiitkonstruktsioonina. Valu
ajal raketiseks liimpuidust kandeta-
ladele asetatud ristkihtlamellplaadid
on jäänud nüüd laeviimistluseks.
Lihtne, praktiline ja väga ilus!

Loomulikult on puidust tehtud nii
radiaatorikakatted, auditooriumite

akustilised ja üksikud vahekoridoride
ripplaad, igasugused piirded ja stat-
sionaarne mööbel. Sõlmed „puhtad“
ja nii mõnelgi korral „kuidas-on-see-
võimalik?“ küsimust tekitavad.

Kui õppeplokki koridor jäi tupikuna
siseruumi, siis selle katuseakende
palged on viimistletud puiduga ja
toodud laetasapinnast allapoole. Et
aga valgus tuleks nii päeval kui ka pi-
medal ajal ruumi samast kohast, on
valgusti paigutatud samuti samasse
avasse ja tulemus on muidugi mini-
malistlik ja elegantne.

Kui kohvikunurka on tarvis pinki,
siis tuleb see ilmtingimata lahendada
puidust, võimalikult õhukesena ja
veel konsoolsest...

Kuidas nii saab, et ühiskondliku
hoone evakuatsioonitrepikoja trepid
ise on puidust? Siin saab – ilmselt
sprinkler päästis. Selle trepi disai-

neri ja konstruktoriga sooviks küll
kohtuda... Kas trepp on tegelikult
metallist ja puit ainult kattmaterjal?
Siiski toetub astmete üks ots selleks
spetsiaalselt ehitatud topeltseinale ja
tundub, et teine ots ripub käsipuuks
oleva ristkihtplaadi küljes. Kas aga
käsipuu toetub tõesti ainult puidust
vahemademele? Toetab!

Mulle meeldivad väga Raul Vaiksoo
majad. Sellepärast, et kui tema maja
on puidust, siis on seda vaadates
tunne, et millestki muust see olla
ei saa. Selle koolimaja oleks võinud
arhitektuurses mõttes vabalt ehitada
ka betoonist. Miks valiti siiski puit?
Tõenäoliselt sellepärast, et kui see
maja oleks ehitatud betoonist, siis
oleks tulnud baierlane ja küsinud
„Miks seda maja ei ehitatud puidust?“

Kuidas ja mis moodi viia see küsimus
eestlaseni?

**Küsimused tõusid üles Puitehitiste klast-
ri poolt korraldatud õppereisil 2011. a
lõpus Nagler Architektteni poolt projek-
teeritud koolihoones Freisingis.**

Karmo Tõra, arhitekt

Fotod: Erik Konze

Aasta Puitehitis 2011

Konkursile laekus 23 avaldust ehitiste kohta, mis vastasid konkursi tingimustele. Nende seast valis žürii välja 10 ehitist, mille seast omakorda valiti aasta parimad.

2011. aastat võiks iseloomustada kui installatsioonide aastat. Konkursiehitised esindasid laialdast arhitektuurset vahemikku: väiksemad vormid, eramud, avalikkusele mõeldud hooned, spordisaalid ja ka suuremad ühiskondlikud objektid.

Eesti Parimaks Puitehitiseks valis žürii üksmeelselt Peeter Loo ja Jan Skolimowski (KAMP AB) projekteeritud **väikevormi Padise vallas**. Hoonet peeti parimaks just tänu selle arhitektuursele sobivusele looduskeskkonda. Kuigi tegemist on “kõigest” väliköögiga, kõnetas hoonet lihtsa elegantsuse, avaruse ja loogilise praktilisusega.

Lisaks parimale otsustas žürii ära märkida Rene Valneri projekteeritud **passiivmaja Võru linnas**. Žürii üllatuseks osutus maja tellijaks pensioniikka jõudnud paar. Maja paiknes lõunasse pööratud mäenõlval ja koosnes kolmest tehases valmistatud moodulist, mille ehitamisel oli üheksa esimestest kasutatud ristkihtpuitu. Õige paigutus ilmakaarte suhtes ja suurepärase õhutiheduse peaksid tagama maja energiasäästlikkuse.

Andres Siimu ja Kristel Ausingu (AB Siim ja Kreis) projekteeritud **Tamme Staadion Tartus** hinnati tänava parima liimpuidu kasutamise eriauhinna vääriliseks, kuna lahendus oli lihtne ja otstarbekas, samas aga elegantne.

Parima fassaadilahenduse kategoorias osutus auhinna saajaks Ott Kadariku

ja Mihkel Tüüri projekteeritud **ajutine suvelava Rakveres**. Kuigi tänaseks on ehitist juba maha lammutatud, arvas žürii, et tegemist oli väljapaistva lahendusega, mis tekitas kõigile, kes seda oma silmaga nägid, väga positiivse elamuse. Ott Kadariku tehtud kunstipärased fotod on selle ilu jäädvustanud.

Parima vineerikasutuse eripreemia läks ühehäälselt Reet ja Liisa Põimele **Keila Muusikakooli** (arhitekt Andres Põime) **kontserdisaali** sisekujunduse eest. Saali iseloomustuseks võib öelda: õige asi õiges kohas ja kahtlemata väga kõrgetasemeline maailma kontserdisaalide akustikapildis. Akustilise lahenduse väljatöötamisel oli abiks Linda Madalik.

Konkursi korraldab Puuinfo koostöös Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liiduga. Žüriisse kuulub kuus liiget, kelleks on Eesti Arhitektide Liidu, Eesti Kunstiteadlaste Ühingu, Eesti Ehitusinseneride Liidu, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu, Eesti Ehitusettevõtjate Liidu ja Eesti Projektbüroode Liidu esindajad.

Konkursi korraldaja on žürii kokku kutsunud järgmises koosseisus: Peeter Pere (arhitekt) - Eesti Arhitektide Liit, Urmas Elmik (arhitekt) – Eesti Projektbüroode Liit, Targo Kalamees (insener/professor) – Tallinna Tehnikaülikool, Karin Paulus (teadlane) – Eesti Kunstiakadeemia, Indrek Peterson – Eesti Ehitusettevõtjate Liit ja Märt Riistop (insener) – Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit. Konkursi peaauhinna andis välja Eesti Kultuurkapital ja projektjuhtimise eest vastutas Erik Konze.

Erik Konze

Aasta Puitehitis 2011 arh. Peeter Loo ja Jan Skolimowski Foto Erik Konze

Parima vineerikasutuse eripreemia: Keila muusikakool. Arh. Reet Põime ja Liisa Põime Foto Erik Konze

Parima fassaadilahenduse eripreemia: Noor Eesti lavakujundus. Arh. Ott Kadarik ja Mihkel Tüür Foto Ott Kadarik

Äramärgitud: Ultrakub passiivmaja. Arh. Rene Valner Foto Awentus Heikman ja Janek Toomikas

Parima liimpuidu kasutamise eripreemia: Tamme staadion Arh. Andres Siim ja Kristel Ausing Foto Erik Konze

Põhuteater. Arh. Salto AB. Foto Karli Luik

Männituka. Arh. Lembit Tork. Foto Lembit Tork

Merele. Arh. Tomomi Hayashi. Foto Reio Avaste

Rutja. Arh Vahur Sova ja Ainar. Foto Erik Konze

Varing. Arh Juhan Kangilaski. Foto Erik Konze

Energia Talu Arh. Paik Arhitektid. Foto Erik Konze

LIFT11 installatsioon Kalarand. Arh. Siiri Vallner ja Indrek Peil. Foto Margit Argus

Vergi. Arh. Emil Urbel ja Ainar Luik. Foto Ainar Luik

Lepalinnu abihoone. Arh. Lembit Tork. Foto_Lembit Tork

Adamsoni. Arh. Tiivi Torim. Foto Erik Konze.

Camera Obscura. Arh. Ott Kadarik ja Mihkel Tyyr. Foto Ott Kadarik

Torn. Arh. XXX. Foto Jakob Paalberg

AHHAA. Projekteerija Streng OY. Foto Erik Konze

Lepalinnu. Arh. L.Tork Foto Lembit Tork

Tammetalu. Arh. Peeter Loo ja Jan Skolimowski. Foto Erik Konze

Lipplippeal. Arh. Siim Tiisvelt Tanno Tammesson ja Gunnar Kurusk. Foto Gunnar Kurusk

Peetripuit. Projekteerija Streng OY. Foto Laur Lövi

Reola Rait. Projekteerija Streng OY. Foto Laur Lövi

Viguvormide paraad

Foto: Margit Argus

Julgete väikeste ja suurte vormide loomine jääb kahjuks sageli arhitektide selliiikka - tudengina tehakse trikke, meistrina tõsist tööd. Ometi ihkaks nii linnas kui ka maal enam üllatuslikkust, miks mitte suisa provokatsiooni.

Seda enam on rõõm tõdeda, et 2011. aasta kostitas Tallinn tänu kultuuri-peakalinnaks olemisele meid nii mitme- gi vahva ajutise arhitektuuriobjektiga. Mõningad neist jõudsid ka parimate puitehitiste valimisele, nagu näiteks paar linnakultuuri festivali Lift 11 raames valminud teost. Eriti sümpatiseeris Siiri Vallneri ning Indrek Peili idee Kultuurikilomeetri äärde jääva lagunenenud Kalaranna kai kivilahmakate murdunud pindu järgivate laudistega, sest installatsiooniga õnnestus osavalt seda laokile jäetud rannikut estetiseerida. Odav ja nutikas! Ühtlasi tekitati juurde moekas paik meeldivaks äraolemiseks.

Samuti olid mõjusad Linnahalli trepistikule lisatud Tomomi Hayashi loodud vaateplatvormid nimega „Merele“, kust avanes avaveele uhke vaade ja tõi enam inimeste teadvusse seni üpris kasutuna seisvat

arhitektuuripärli. Arhitekti meelest rõhutas installatsioon hoonesse kätetud iha liikuda edasi – silma- piiri ja vabaduse poole: „Kõnetades neid universaalseid pürgimusi ning mõeldes Kultuuripeaklinna sõnumile “Tallinna (taas)avamisest merele”, on installatsioon dialoogis nii Linnahalli lähimineviku, oleviku kui loodetavasti ka tulevikuga.“

Mihkel Tüür ja Ott Kadarik seevastu käisid fotokuu raames välja tumeda puitkuubi, mis lisaks intrigeerivale absurdile pakkus uudistajatele ka üllatust, olles tegelikult *camera obscura*. Pimekambrit peetakse vanimaks fotograafilise kujutamise viisiks, mida kirjeldas juba Aristoteles. Samade autorite teine töö, Rakvere teatri suvelava, pälvis parima fassaadi preemia.

Üks põnev nominent oli ka Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu enese korraldatud 24-tunni arhitektuuri- konkursi tulem. Välküritusel anti arhitektidele peale idee välja- kuulutamist 24 tundi aega oma tööga lagedale tulla ning seejärel tegi žürii sama ruttu otsuse ning ehituski pidi olema kärke. Siim Tiisvelt, Tanno Tammessoni ja Gunnar Kuruski lava koos

infopunktiga valiti välja just seetõttu, et kasutati omavahel taluarhitektuurist tuttavalt tapimeetodil ühendatud standardmõõtudes prusse. „Ilma naela, liimi või mõne muu abivahendita on puidule antud ainuõigus esindada Eesti metsa- ja puidutööstust väärikalt,“ selgitasid autorid. Vaimukas lähene- mine traditsioonidele muutis ehitise kergesti kokku- ja lahtimonteeritavaks ning transporditavaks. Ka vormid ise olid lihtsad, ent Rotermanni kvartali edevasse ümbrusesse kenasti sobituvad. Žüriis osalenud arhitektide liidu esimees Peeter Pere pidas teost uuenduslikuks: „See on lihtne, põhjamaisest esteetikast lähtuv ning samas ka funktsionaalne, lihtsalt demonteeritav, inspireeriv ning materjalide osas hetke laoseisuga lihtsalt kohandatav.“ AS UPM-Kymmene Otepää vineeritehase tegevjuhile Ando Jukkile meenutas võidutöö aga väga hõlpsasti praktikas kasutatavat puidust konstruktorit.

Minu jaoks demonstreerisid need puidukonkursil nähtud installatsioonid, et vähemalt mõningatel oma ideid avalikkusele tutvustada püüdvatel omavalitsustel ja ettevõtetel julgusest vajaka ei jää.

Tekst: Karin Paulus, kunstiteadlane

Foto: Maarin Mürk

Foto: Reio Avaste

Foto: Gunnar Kurusk

Foto: Ott Kadarik

Suvine särts

Fotod: Ott Kadarik

Ilukõneliselt võiks leida, et 2011. aasta parimate puitehiste seas pälvis fassaadipremia mitte maja püsiv nägu, vaid teatrimask – Ott Kadariku ja Mihkel Tüüri projekteeritud Rakvere teatri ajutine suvelava, mis püstitati „Noor Eesti“ etenduse tarbeks ilusate põlispuude, jalgradade ja tiikidega endisesse mõisaparki ehk siis Rahvaaeda. 400-ruutmeetrine praeguseks lammutatud ehitis oli loomult butafoorne ehk koosnes efektsetest seintest, mis olid kord laval toimuvale kenaks taustaks, kord aitasid pakkuda mitmemõttelisi tegevuspaiku, aga ka huvitava arhitektuuriga näidendi sisu tihendada. Nii loodi lihtsal viisil – piiride markeerimisega, ruumi. Mõneti üllatuslikult polnud see tellimus jätk Rakvere bravuurikale keskväljakule. Hoopis Uku-Kristjan Küttis, kes oli Jaanus Rohumaa lavastuse kunstnikuks kutsutud, tundis, et ei saa hästi hakkama kolmemõõtmelise lahendusega ning kutsus Kadariku ja Tüüri endale appi. Omavahel oldi koostööd tehtud varemgi, Uku on ikka vastutanud nimetatud arhitektide töodes vajamineva graafilise disaini eest.

Kadarik kiidab tellijat, kes lasi neil vabalt tegutseda ning ei seadnud erilisi piiranguid. Kui lavakujundused kipuvad olema sageli väga jutustavad, siis arhitektid tahtsid pakkuda abstraktsemat lähenemist. „Tahtsime piiritleda puude ja tiikidega pargis ala ära. Et ei oleks nii, et keset karjamaad näitlejad karjuvad. Justkui kadreerisime loodust,“ selgitab arhitekt. „Proovisime teha mitte pealetükkivat keskkonda, kus näitlejad saaksid oma asja ajada.“ Ka puitaolise idee teostamiseks ei olnud mitte isiklik lemmikmaterjal, vaid

loogiline valik. „Meil oli sada mõtet, vahepeal kaalusime suisa kangast lava. Puit oli kõige odavam materjal, millest saab palju asju teha.“ Eriti peent tehnoloogiat ei kasutatud, sellega sai hakkama lahtise peaga kohalik mees, kes paar koormatäit tavalist saematerjali sobiva pikkusega tükkideks saagis. Ka püstitamine ei olnud väga aeganõudev, hakkama saadi 3–4 nädalaga.

Lava paindlikkust ei kasutanud ära mitte ainult lavastaja ning ka näitlejad, vaid sellega tegid tutvust ka kohalikud noored, kes armastasid ilusa ilmaga seal lõõgastumas käia. Et aga lava ei ehitatud linnamööblile omaselt ülimalt turvaliseks ja vastupidavaks, siis võeti rajatis siiski suvehooaja lõppedes koost lahti. Ilmselt kasutatakse seda veidi erinevalt püstitatuna veel järgmiselgi aastal. Konstruktiivne lahendus pakub selleks võimalusi igatahes arvukalt.

Lava autorite – Tüüri ja Kadariku eksperimentaalsustahe suvelavaga õnneks ei päädi. Nende kõige pretensioonikam projekt on juba planeeringuna käiku läinud. Selle eesmärk on grandioosne: vast paarikümne aastaga peaks Aidus valmima maailma suurim püramiid. Egiptusepärasest vormist hoolimata pole see hauakamber, vaid palju vajalikum moodustis – tuhamägi. See arhitektide hullult geniaalne idee on leidnud igatahes palju poolehoidjaid.

Tegevust jätkub mujalgi. Kuressaarde tehakse staadioni, Tartusse füüsi- kahoonet, võetakse osa arhitektuurivõistlustest nii meil kui mujal. Ja miks ka mitte, annet ei maksa vaka all hoida!

Tekst: Karin Paulus, kunstiteadlane

Must trühvel

Pedase on küla Harju maakonnas Padise vallas. Hajakülla sisenemisel avanevad pilgule traditsioonilised rannaküla tared ja nende arhitektuurised töötused, tore liivarand, puhke- ja spordiplatsid mere ääres, puhkekeskus ise ja piki randa kulgev metsatee. Tee ääres paiknevad üksikud, erinevast ajast pärit suvilad, vana kalurielamu. Miski ei viita arhitektuurihuvilisele, et siin võiks sind miski kõnetada moodsas arhitektuurikeeles.

Üllatus on siiski varuks – vanade traditsiooniliste hoonetega õuele, selle merepoolse külge on tekkinud väike arhitektuuripärl, selline must trühvel gurmaanile. Ja nagu trühvlile kohane, on ka selle hõrgutise leidmiseks vaja head nina.

Esmalt näeme lihtsat kasti... No mis seal siis ikka – nii need tänased asjad ju üldiselt välja näevad. Aga nurga alla asetatud küljed ja lagi ning jõuline värvikasutus tekitavad nihestatuse tavalisusest ning tulemus on võluv, samas ümbritsevat maastikku ning miljööd arvestav. Distsantsilt vaadates on tegu musta raamiga, kuhu on paigutatud kaks erinevat peizaaži – vaade puude vahelt merele ja vaade mere poolt palkehitud õuele. Mõnusad romantilised meeleolud mõlemad.

Mustaks võõbatud väliskest pisen-dab näiliselt kogu ehitust ja toob esile kontrastse sisemuse selle naturaalse puitvooderdusega mis oma heleduses jätkub terrassidel. Ehitise süda asub põhjalikult läbimõeldud väliköögis, kus on pliit, kamin, grill ja suitsuahi koos, teisisõnu – koldes. Sinna idee peidetud ongi. Elanikel on vaja mõnusalt üksi või sõpradega koos istuda, loodust ja seltskonda nautida ümber tuleaseme, aga siis tulevad segama igatsugu putukad, tuul, vihm ja mereäärne jahedus. Klaaslükandsein võimaldab kolde ümbruse mõnusalt sulgeda ja niiviisi pikendada väliköögi kasutusaega aastaringseks.

Konstruksioonid ja arhitektuurised sõlmed on hästi läbimõeldud. Katuse ja välisseina viimistluse ühtsus lisab hoonele kontseptuaalsust. Metsa all oleva hoone välispind saab suurema koormuse langenud okaste ja männiõietolmu näol. Tõenäoliselt toimib kogu paviljoni rohetav välispind mikrina, varjamaks möödujate eest tekkinud makromätta sisu.

Kuidas valmistada sellist väikest üllatust, gurmeetoiu maitsenõudlikule kliendile? Nagu ikka heade asjadega, on kõik imelihtne.

Retsept on järgmine:

Katusekonstruktsioon: 2x laudis (kaetud õilasuuriga, alumine laudise kiht soontega) + roovitus + SBS kate + veekindel vineer + sarikas 200mm + roovitus + sisevooder

Seinakonstruktsioon: välisvooder + tuuletõkkeplaat + puitkarkass 50x150mm + soojustus 150mm + ehituspapp + sisevooder

Siseviimistlus: saarelaudis lausega 70mm, kaetud värvitu puidukaitseõliga (lisatud valget õli ~10%)

Välisviimistlus: kuuselaudis lausega 70mm, kaetud musta õilasuuriga.

Avad on lahendatud metalltaladega (liimpuittala oleks olnud liiga raske). Suurema ava tala h=240mm, väiksema ava tala h=160mm. Talad toetuvad metallist nurgapostidele.

Parajal määral laiust, mõned head sammud pikkust, maitse järgi kõrgust, natuke kopsimist ja ongi valmis.

Ja muidugi oleks mõistlik, no nii kauba peale, kasutada head arhitekti, sest muidu läheb reeglina kogu kupatus aia taha.

Aga eks elu õpetab.

Nii et tulemus on nauditav, kiitmist väärivad nii mõtlejad, tellijad kui tegijad.

Tekst: Peeter Pere, arhitekt

Fotod: Erik Konze

Tribüünihoone

Tammelinna Tartus on miljööväärtuslik piirkond. Omapära loovad valdavalt eelmise sajandi esimese poole arhitektide ja inseneride kavandatud-ehitatud väikeelamud. Uuemad hooned püüavad paljuskopeerida piirkonna algperioodi, kuid pahatihti puudub neis originaali värskus. Tamme staadioni uus tribüünihoone hakkab silma meeldiva erandina.

Uuendatud kompleksi peafassaad avaneb Tamme puisteele, selle lihtne funktsionaalsete vormidega arhitektuurne lahendus koos katva varikatusega raamib staadioni sissepääsu. Vähem atraktiivne pole ka Elva tänavapoolsetest väravatest lähenejatele avanev pilt. Sellelt suunalt loob dünaamiline tribüünilahendus meeldiva emotsioonialse fooni spordiareenile.

Tamme staadioni tribüünihoone arhitektuurivõistlus toimus 1999. aastal. Võidutöö autorid olid A. Siim ja K. Ausing. Konstruktoriks on Ivo Roolah.

Algne lahendus väga oluliselt lõpptulemusest ei erine. Ehkki kõik katusealused mahud olid algselt kavandatud monoliitbetoonist, realiseeriti sellisena ainult tribüüni rõdu maht. Liimpuit oli varikatuse kandjaks mõeldud algusest peale.

Liimpuit varikatuse konstruktsiooni osana täidab arhitektuurset, konstruktiivset kui ka sümbolilist ülesannet. Liimpuitu tammelaudadest ei valmistata, kuid naturaalne puitviimistlus ja Tamme staadioni nimi omavad lahenduses omaette tähendust. Arhitektuurset toob puidukasutus sisse nõu soojema tunde mis vastandub algselt mõeldud monoliitbetooni "jahedusele" ja karmusele.

Tamme staadioni riskikülkulaadise varikatuse kandekonstruktsioonid on lahendatud tehniliselt küllaltki lihtsa ja selge kandeskeemiga talastikuna. Nii postidele toetuvate, konsoolset tribüüni kohale ulatuvate peatalade kui ka neile kinnituvate abitalade materjalina on kasutatud liimpuitu. Liimpuittalastik on olemuselt

küllaltki massiivne konstruktsioon, mis ühest küljest muudab kogu katuse vähem tundlikuks näiteks iiliti puhuva tuule suhtes, teisest küljest aga tingib see vajaduse suhteliselt võimsate toetarindite – postide ja vundamentide järele.

Liimpuitelementide projekteerimisel on väga oluline tarindeid ümbritseva keskkonna ja niiskusežiimi võimalikult tõelähedane hindamine. Kuna puidu omadused sõltuvad suurel määral niiskusesisaldusest, võib konstruktsioonide kujundamine valdel eeldustel viia üsna soovimatute tulemusteni. Sõltuvalt niiskuse sisaldusest võivad liimpuitelementide mõõtmeid muutuda mida ei juhtu nende ühendamiseks kasutatud teraselementidega – seega on küllalt oluline, et tarindid oleks konstrueeritud nii, et puit ennast "mängides" kõikvõimaliku terase vahel ei puruneks. Nii et pealtnäha lihtne lahendus kuid paras pätkel konstruktorile.

Tribüünihoone kogulahendus oma naturaalsete materjalide kasutusega on vaieldamatult õnnestunud tervik, kus erinevate materjalide koostel on timmitud professionaalselt ja tekkinud kompleks mõjub veenvalt ning kogu keskkonda rikastavalt. Nagu ikka, on ehitismaksumuse tõttu loivu makstud materjalide lõppvalikul. Võidutöös on monoliitse betooni mahtu vähendatud ja asendatud plaatfassaadiga peasissepääsu plokis. See aga arhitektuurset lahendust oluliselt ei kahjusta.

Tekst: Peeter Pere, arhitekt

Fotod: Erik Konze

Fotod: Erik Konze

Harmoonia

Kui žürii koolimajja jõudis, olid tunnid juba lõppenud. Laste närvilise sagimise asemel leidsime mingil imelikul kombel eest rahu.

Kas sellele tundele aitas kaasa teadmine, et siseneme äsja ehitatud Keila Muusikakooli, või mõjusid rahustavalt hoopis hästi planeeritud ruum ja vorm, mille üheks võtmeks oli meie enda kodumaine kasevineer?

Kui muusikakooli arhitektuurse projekti eest vastutas Andres Põime, siis selle sisekujunduse eest Reet ja Liisa Põime. Nende otsus kasutada vineeri oli igati õigustatud, kuna just selle materjaliga on võimalik luua parim keskkond muusika mängimiseks ja kuulamiseks.

Lisaks sellele, et muusikakool kujutab endast niisugusena head kasvulava meie tulevaste heliloojatele ja muusikutele, on see kahtlemata ka väga mõnus ja õdus keskkond, kus muusikat kuulata, olgu need siis algklasside esimesed interpretatsioonid, lõpetajate diplomitööd või külas olevate virtuoside esitlused. Tõeliselt hea tunne oli kohal olla ja tajuda, kuidas ruumilahendus mõjus kohalolijatele tervikuna positiivselt. Õige lahendus õiges kohas ja õigesti teostatud.

BRAAVO, Reet ja Liisa Põime, vineeri parima kasutamise eest!

Erik Konze

Igapäevane sakraalsus Cukrowicz Nachbaur arhitektidelt

Foto: Friedrich Böhlinger

Maakaardil kujutab Austria elevandipead, mille lont ulatub Konstanzi järve kaldani. See on muinasjutuliselt ilus mäGINE paik. Saksamaa ja Šveitsi vahel asuva Austria läänepoolseima ja rikkaima osariigi Vorarlbergi pealinnas Bregenzis toimetab 10-liikmeline arhitektuuribüroo Cukrowicz Nachbaur Architekten. Mullu novembris esines üks büroo asustajatest, 43-aastane Andreas Cukrowicz, Tallinna KUMU auditooriumis puitarhitektuuri konverentsil „Puit – homse elukeskonna võti“. Konverentsi korraldaja oli Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit.

Esineja teemaks oli „**Keeruline lihtsus**“.

Sissejuhatavaks pildiks näitas Cukrowicz seepiatoonides fotot Austria traditsioonilisest mägikülast, üksteisele ligistikku paiknevate lihtsate, kompaksete viilkatusega puitmajadega. Neid nimetas Cukrowicz ehedateks passiivmajadeks, kaasaegse jätkusuutliku madalaenergiahoonestuse eelkäijateks.

Cukrowicz'i büroo eesmärgiks on püüd leida ilu lihtsuses. Esitatud töid iseloomustas täpsus, iseenesestmõistetavus, struktuurse skeemi seaduspärasuste kunstiline väljendus.

Neljakandilisis. Meeliköitvad naturaalsed pinnad läbimõeldud naturaalguse käsitlusega. Abstraktsus. Detailide perfektsus.

Mulle mõjus see teretunud paradoksina, „igapäevase sakraalsusena“. Midagi pragmaatilist, loomulikku. Püha. Nagu naaberriigi arhitekti Peter Zumthorigi puhul, tõstavad Cukrowicz Nachbaur'i lihtsatel tüpoloogiatel põhinevad subtiilsed lahendused argipäeva elu kõrgemale tasemele.

Ettekandja presenteeris 6 või 7 projekti valmis hoonetena. Põhiideid kandsid neist järgmised:

Puidutisleri maja Hittisau's, 480m² (2004):

Näide „totaalsest“ puitarhitektuurist, konteksti ja ehitustraditsioonide respektimisest, nende harmoonilisest tõlgendamisest kaasaegsel viisil. Kolmekorruseline, ristkülikukujulise põhiplaaniga maja asub küla keskmes. Keraamiliste kividega kaldes katus on täpselt nagu naabermajadel. Võimalik, et selline katus ei olnud arhitektide eelistatuim valik, vaid oli vältimatu vastutulemine kohalikele määrustele.

Meisterpuusepp koos abilisega ehitas oma maja ise. Konstruktsioonid on massiivpuidust. Kõik fassaadid, laed,

Foto: Hanspeter Schiess

Foto: Foto: Hanspeter Schiess

võttes – liuglevate või klapitavate puitžalusiide või klaasidega.

Eraomanduses kabel Andelsbuch'is (2008):

Sellele väikesele kabelile, vaatega lääne suunas Vorarlbergi imekaunile maastikule, korraldas konkursi juustutööstur, kes kuuldavasti oli peaauhinnaks pakkunud palju head juustu ja tegemisrõõmu. Kuju poolest on lihtsamat mahtu raske välja mõelda, kuid detailid on innovaatilised ja keerulised.

Kolmelt küljelt hõõveldatud täispuidust prussid seintes, laes ja põrandas on tihedalt üksteisega seotud, moodustades konstruktiivse terviku. Risttalasid ei kasutata – need rikusid kabeli tunnetuslikku puhtust ja rahu. Välisfassaadi moodustavad prusside hõõveldamata neljandad servad. Altari seina valgustab naturaavalgus, voolates ühtlaselt läbi klaaside, mis asendavad viimaseid prusse. Detailid on laitmatult läbi mõeldud. Kabeli maht on tõstetud kivialusele. Kasutatud kivi ja puit on kohalikud. Oksakohti viimistluses ei ole peljatud. Armsateks dekoratiivseteks detailideks on fassaadist läbi nikerdatud risti sümbol ja kabelikella kõlaaugud sissekäigu kohal.

St. Gerold'i vallamaja, 571m² (2008):

Suurepärane näide minimalismist nii sise- kui ka välisarhitektuuris. Selles kompaktses kuubikukujulises, kohalikust valgest männist tehtud hoones kulmineeruvad varajasemad puitarhitektuuri õppetunnid, mis on pärjatud Vorarlbergi passiivmaja tehnoloogia kasutamise, jätkusuutlikuse ja arhitektuuri auhindadega 2010. aastal. Hoones paiknevad vallavalitsuse kontorid, lasteaed, mängutuba ja küla pood. Utiliseeriti PVC-, CFC- and HCFC-vabu

konstruktsioone. Soojustus on vill, mineraalvill ja puitkiud.

Nagu ka Hittisau eramus, mõjub üli-meeldivalt mono-materiaalne suhtumine – kõik sisepinnad on viimistlemata puidust. Tellijat tuli veenda, et ka külapoes sobib põrandaks nõ „puitvaip“. Traditsioonidest tuleneva plankude diagonaals löikamise meetodiga toimivat põrand „isepuhastuvana“. Pehmed kiud kuluvad aegamööda ära, eksponeerides maksimaalse tihedusega jäigemaid kiudusid, mis peavad hästi vastu mustusele ja kulumisele. Need puitpõrandad olevat sama või isegi enam hügieenilised kui näiteks keraamilised kivid või PVC-põrandad. Koridorides on naturaavalgus teadlikult lahendatud liikumissuunaliselt. Akende paigutus tekitab helendavaid nurgataguseid ja sihte, mis kutsuvad enda poole hämaratest hoone osadest. Valguse ja varjude mäng toimib varieeruvalt, mitte ühtlase monotoonsusega.

Nii Cukrowicz Nachbaur kodulehel kui Tallinna esitlusel pole arhitektuurfotodel kajastatud inimesi. Arhitektuur peaks iseenese eest kõnelema, s.t. ausalt ja ilustamata. Esteetiliselt ülesandesse on põimitud kõige rangemad funktsionaalsed kaalutlused. Tulemuseks võib olla jahe abstraktsus ehk siis see metafüüsiline ruum, mida modernism on juba ammu taga ajanud kui intellektuaalset naudingut. Cukrowicz Nachbaur'i lähenemine liigutab emotsionaalselt, olles inspireeriv näide, kuidas puidu abil on soojuse ja pehmusega ehk inimlikkusega võimalik tasakaalustada arhitektoonilist jõulisust. Pole halb tulevikusuund.

Lembit Tork, arhitekt

Foto: Hanspeter Schiess

Pensionisammās

Asta Puitehitis 2011 võistlusel märgiti ära eramu Võrumaal, arhitekt Rene Valner ja ehitaja OÜ Ultrakub. Ära märgiti eelkõige energiasäästlikkuse pärast, see oli ka põhjuseks, miks maja omanik maja ehitamisel just sellise valiku tegi, ehkki hinnalt oleks soodsamaidki leidunud. Omanik nimetab oma maja hellitavalt pensionisambaks ja ilmselt on tööpoolest tegemist investeeringuga mille tulusust ükski pensionifond ületada ei suuda. Kahjuks pole selline mõtteviis eriti levinud ja eks investeering uude majja on tihti üsna võimaluste piiri peal ning kokkuvõidu otsitakse varest kohast.

Maja paikneb lõunasse avaneval künkanõlval, aknad ongi peamiselt sellel küljel. Teistel külgedel on aknaid vähe.

Eramu projekteerimisel seati eesmärgiks passiivmaja standardi saavutamine ehk neto kütteennergia kulu alla 15 kWh/m² aastas – selleks on nii ka-

tuslaes, tuulutatavas põrandas kui ka seintes 600 mm paksune tselluvillast soojustus ja ventilatsioonisüsteemis soojusvaheti. Soojusvaheti tagastab sisse puhutavasse õhku 82% välja-puhutavas õhus olevast soojusest. Kütteks on ventilatsioonisüsteemis väike elektrikalorifeer ja märgades ruumides põrandaküte. Majas on ka kamin, kuid seda ei ole soojusallikana arvesse võetud. Akendeks on Viking Window-si kolmeklaasilise paketi puitaknad, millede lengid paigaldati sügavale puidust põskede vahele, lisaks oli lengidel veel 5 cm paksune fooliumiga SPU soojustus. Maja ehitati valmis Ultrakub OÜ Kuusalu tehases ja koosneb kolmest moodulist, mis Võrus omavahel uuesti kokku monteeriti. Erilist tähelepanu pöörati maja õhutihedusele. Kuna puitkarkass kaeti kahelt poolt suurte ristkihtpuidust plaatidega, oli tihendamist vajavaid kohti suhteliselt vähe. Mõõtmised näitasid, et õhuvahetusarv n50 on ainult 0,5 ja vähemalt selle parameetri alusel võiks loota, et passiiv-

maja standard seekord tööpoolest saavutatakse. Ebapiisav õhutihedus on siiani olnud üheks peamiseks põhjuseks, miks projekteeritud passiivmaja standard Eestis saavutamata kipub jääma. Elektri juhtmed on torudes, nende liited harukarpides ja harukarpide liited seinaplaadiga tihendati silikooniga. Maja ehitati Kuusalus praktiliselt valmis ja Võrus tõsteti moodulid vaivundamendile ja ühendati omavahel. Rene Valneri poolt Võrru projekteeritud maja on mitmes mõttes tulevikumaja. Puit peamise ehitusmaterjalina ja madalad energiakulutused hoone eksploatatsioonis muudavad tema elukaare keskkonnamõju ehk süsiniku jala jälje minimaalseks, ehitamine tehases ja moodulsüsteemi kasutamine aga minimeerivad ehituskulusid ja annavad parima võimaliku ehituskvaliteedi.

Märt Riistop
Puitehituse klatri projektijuht

Fotod: Erik Konze, Awentus Heikman ja Janek Toomikas

Eeskujulik tuulekoda

Ei mäleta, millal ja kas üldse olen näinud nii eeskujulikku tuulekoda. Eesti tuulekojad on traditsiooniliselt ju ühed igavesti pisikesed pugerikud, kus on nii kohutavalt kitsas, et kui kahekesi siseneda, siis tuleb avada ka tuulekoja sisemine uks ja kogu tuule kinnipüüdmise iva kaob sootuks. Tuulekojad asuvad meil traditsiooniliselt hoone köetava kontuuri sees ja vaatamata oma eesmärgile, energiat kokkuhoida, need seda tegelikult ei tee. Tavaliselt on inimestel kombeks hoida seal ka oma välisjalanõusid, mis kitsendab olukorda veelgi ja muudab hoonesse sisenemise lausa kadalipuks. Sellel majal, aga väärrib

tuulekoda tõeliselt oma nime. Esiteks asub see väljaspool hoone köetavat kontuuri ja ongi aus ühekordsete aknaklaasidega külm ruum. Teiseks on seal piisavalt ruumi ka mitmekesi sisenemiseks. Lähemas tulevikus hakatakse kindlasti ka Eestis üha enam puitkonstruktsioonidel põhinevaid moodulmaju ehitama. Võrumõisa passiivmaja on hea näide sellest, et moodulmajana saab lahendada nii nõ. Arhitektimaju (eriprojekti järgi ehitatud) kui ka kõrgendatud tehniliste nõuetega ehk siis antud juhul ülimadala energiakuluga maju.

Tekst: Karmo Tõra, arhitekt

Siit avaneb joonisfilm
(avamiseks lae endale vastava
QR koodi lugemise vabavara)

Puit ja Puidusektor suurte algustähtedega

Foto: Erik Konze

Ott Otsmann
Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu
tegevdirektor

Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit on sõnastanud oma visiooni: ühiskonnas tulevik peitub jätkusuutlikes lahendustes ja pidevas arengus. Võti selleni jõudmiseks on meie igapäevane missioon – tahame ühiselt edendada puidu kui taastuva materjali kasutamist ning kasvatada sektori konkurentsivõimet. Metsa- ja puidusektori võimalused on suured ja ettevõtted tegutsevad selle nimel, et meie panus kõigi ühisesse heaolusse oleks võimalikult suur.

Vahel kuuleb kõrvaltvaatajatelt veidi sapiseid väljendusi, et jälle, kuradid, raiuvad metsa maha – mis nüüd saab? Tihti ei mõtle inimene seejuures pragmaatiliselt. Metsa eluringis on kõigil oma roll, tuleb lihtsalt üksteisega sobituda. Kogu inimkond elab koos metsaga ja puidu kasutamise vastu ei protesteerigi eriti keegi. Oluline on lihtsalt mõista kust ja kuidas see suurepärane materjal meieni jõuab.

Inimkonna puidukasutus ei ole halvem ega parem kui näiteks tulekahju, torm, seened, putukad või mõni muu tegur, mis küpset metsa peale intensiivse kasvuperioodi paratamatult tabab. Tähtis on, et me käitume metsa majandades hea mehelikult.

Puidukasutus on inimestele üldiselt omane ja meelepärane, sest puitmaterjal peitub palju võimalusi. Ta on lihtsasti töödeldav ja visuaalselt kordumatu looduse produkt, puitmaterjalina on soe ja hubane ning temas peitub lisaks traditsioonilisele harjumuspärasele kasutamisele ka suur tulevikupotentsiaal. Uute tehnoloogiate abil saab arendada tooteid, mille algaineks on küll puit, kuid lõpptooteks näiteks inseneripuit, puitplastid, komposiitmaterjalid või näiteks hoopis puidust nanotselluloosi eraldamisel sündinud painduv vedelkristallekraan.

Puitmaterjali eeliseks on tema taastuvus, mida tuleb võrrelda fossiilsetel

toorainetel baseeruvate materjalidega. Metsa eluring toimub aastakümnete jooksul, seevastu fossiilid ei taastu inimkonna jaoks kunagi. Põhjus, miks just puitarhitektuur pakub arhitektidele ammendamatu võimalusi oma loovust rakendada, peitub paljuski puitmaterjali omadustes. Nende väljatoomisel on väga oluline roll ka puidutööstusel, kus erinevatest puuliikidest suudetakse tänapäevaste tööstusmeetodite ning tehnoloogiatega valmistada kõige erinevamaid tooteid – need töötavad kas karkassis tugevuselemendina või visuaalselt efektse seinapaneelina, pehme põrandana, soojustpidava seinana, painutatud vineerpinnana või massiivse sillatalana.

Eestis teeb metsa- ja puidusektoris oma igapäevatööd ligi 30 000 inimest ning mis eriti oluline, neist suur osa maapiirkondades. Puidusektor on võimeka eksportijana meie ainukene väliskaubandusbilansi tasakaalustaja ning arvestades, et ressurss

kasvab meil oma riigis, jääb enamus sektorisse tulevast ja seal ringlevast rahast Eestisse.

Metsa hulgalt elaniku kohta oleme Euroopas Soome ja Rootsi järel kolmandal kohal. Meie tulevik on suuresti seotud sellega, kui hästi ja oskuslikult oma metsaressurssi kasutame ning uuendame ja kui suurt lisandväärtust sellega ühiskonnale loome. Täna on Eestis tööstuslikult puitmaterjalist toodetavate toodete nimekiri mitmekesine: sae- ja höövelmaterjal, mööbel, vineer, puidugraanul ja -brikett, spoon, puitlaastplaat, ukse- ja aknad, puitkiudplaat, pakendid, paber, komponendid, puitmass, tehasehüüd ja palju muud. Seda kõike arvesse võttes mõistabki lugeja, miks Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit on püüdnud ja panustab ka edaspidi sellise väärrika ja suurte tulevikuperspektiividega sektori arengusse, nagu seda on metsa- ja puidusektor.

STRENG
inseneribüroo

Konstruktiivsed lahendused
keskkonnasõbralikuma
materjaliga maailmas